

Pascal Bruckner

Un an și o zi

Traducere din franceză de
Nadine Vlădescu

CAPITOLUL 1

Ceasornicarul lui Dumnezeu

Pleca să onoreze o promisiune făcută tatălui său pe patul de moarte. Acesta o implorase să se ducă și să prezinte la salonul de ceasornicărie din Québec piesa unică perfecționată în atelierul lui și botezată *Revelație*, traducerea cuvântului grec *Apocalipsă*. Nu avusese timp s-o termine, prototipul trebuia să fie de ajuns. Certat în Europa cu cei din mediul său profesional, el se baza pe ajutorul unui prieten bijutier care trăia în Canada. Pentru această călătorie, Jézabel, unicul său copil, dispunea de o sumă modestă pe care trebuia s-o folosească în mod întelept.

Fost pastor al unei biserici reformate și locuitor al satului Praz, de la frontieră cu Elveția, Nathanaël Thevenaz, căruia i se spunea Nathan,

se alăturase, de foarte Tânăr, unei confrerii de ceasornicari amatori din La Chaux-de-Fonds, în cantonul Neuchâtel. Devenise reparator de ceasuri și putea să regleză și să curețe fără probleme un ceas mecanic. Dar el nutrea în gând un alt proiect, pe care i-l repetase dintotdeauna fiicei sale:

— Dumnezeu a inventat ceasurile pentru a prinde timpul și a inventat timpul pentru a-i pedepsii pe oameni. Știi care e misiunea pe care mi-a încredințat-o mie, un preot necunoscut? Să inventez ceasul care va șterge timpul și va repară greșeala originară. Îți dai seama?

Ea nu era sigură că înțelege. Maiestuozitatea frazelor lui o impresiona.

— O, tată, sunt așa de mândră...

Devenise pasionată de foarte Tânără de algebră și voia să-l ajute la calculele lui. El îi repeta această frază a lui Galilei: „Dumnezeu a creat universul în limbaj matematic“, și ea încerca să învețe limba divină.

Din nefericire pentru el, Nathan Thevenaz nutrea pentru ceasuri o dragoste ambiguă în care aversiunea se certa cu atașamentul. El le celebra și le disprețuia în același timp. Adorația fără limite o păstra pentru unica sa fiică. Îi citea și comentă Biblia în fiecare seară. Între tată și fiică, doar Dumnezeu avea dreptul să intervină, Dumnezeu care știe tot, poate tot și

pe care Nathan, ventriloc elocvent, îl invoca zi și noapte. În funcție de dispoziția Sa, Domnul era binevoitor sau inchizitor. Până și gândurile noastre cele mai intime puteau fi citite de El ca dintr-o carte deschisă și nu exista nicio cale de a-i scăpa. Lui Jézabel i se părea neplăcut să fie spionată zi și noapte până în cotloanele cele mai ascunse ale conștiinței sale. I-ar fi plăcut puțină discreție din partea Atotputernicului.

Tatăl său o avusese Tânziu, aproape de vârstă de cincizeci de ani. Când venea s-o ia de la școală, în hainele lui de biserică, ea nu se putea împiedica să nu gândească: ce siluetă frumoasă are, în ciuda vârstei! Înalt, subțire, cu părul des, efectul era la fel de armonios. Era un schior bun și un excursionist mediocru. În rarele dăți când o însoțea într-o drumeție pe munte, el își pierdea repede suful, se împiedica de pietre și se oprea mai mult decât era necesar. Dar făcea întotdeauna impresie bună și zâmbea în timp ce-și recăpăta suful. O felicită pentru că era atât de iute și regreta că nu avea cu douăzeci de ani mai puțin ca s-o urmeze pe stânci. Îi spunea:

— Atâta am urcat pe muntele meu interior, încât mi-am epuizat forțele.

De când murise soția lui, se refugia în miezul mișunător al mecanismelor de ceas, dezasamblând roțițele, piesele dantelate,

angrenajele, părțile curbate în formă de bulbi. De când se trezea, odată ce-și spunea rugăciunile și termina cu cafelele și o săruta pe fiica sa de cel puțin zece ori, se zăvora în atelierul său, un pavilion amenajat aproape de cabană într-o clădire rurală, o cabană făcută din lemn de zadă, folosită pentru depozitarea alimentelor, în mijlocul unui pâlc de brazi. Nu mai predica decât o dată pe săptămână și, de la înălțimea amvonului său, îi adormea pe credincioși cu propunerি stricte. Se prezenta drept un umil pelerin al lui Christos, a cărui sarcină era să-i demaște pe depravați și să-i salveze pe săraci. Episcopul său, „inspectorul său eclesiastic“, îl presa să-și îndulcească vorbele, punându-i în vedere faptul că nu mai erau pe vremea lui Luther sau a lui Calvin și că trebuia să se adapteze spiritului vremii. În fața încăpătânării sale, obținuse din partea sinodului regional îngăduință de a se pensiona anticipat și fusese înlocuit de un laic format în spiritul teologiei mai îngăduită a secolului.

Gustul său pentru cronografe se transformase într-o idee fixă. Se trezea în toiul nopții ca să-și verifice ceasurile, să nu rămână nici în urmă, și nici să nu o ia înainte. De-abia ce o îngropase pe soția lui, că se și lansase în fabricarea a ceea ce el considera drept marea sa operă. Urmaș în linie dreaptă al lui Voltaire,

El descria pe Dumnezeu ca pe Maestrul Ceasornicar care construise, odată cu Cosmosul, o mecanică perfectă a cauzelor și efectelor, pe care omul o stricase. El voia doar să-l ajute pe Domnul să restaureze ordinea originară, convins că timpul regretă eternitatea care-l bântuie. Dacă el, Nathan, sclavul Celui de Sus, reușea să construiască acest ceas unic, acesta ar fi acționat precum un sifon, precum o gaură neagră care ar fi absorbit în câțiva ani succesiunea secolelor și ar fi pus o limită de timp aventurii umane.

Mult timp, Jézabel, spre marea spaimă a tatălui său, nu știuse să citească ceasul. Confunda limbile lui, pe cea mică și pe cea mare cu limba secundarului, aduna suma celor trei în loc să le separe, se încurca între gradațiile de dimineață și cele de după-amiază, nu putea să se familiarizeze cu numerotarea duodecimale. La școală, lucrul asta îi dădea bătăi de cap. Pentru ea, toate orele erau inegale, se lungeau sau se contractau după voia lor, și unele dintre ele depășeau spațiul unei săptămâni sau al unei luni. Într-o zi, a avut un declic: a înțeles instinctiv mecanismul fusurilor orare, al meridianelor. Recita toate orele dintre Paris și San Francisco, dintre Johannesburg și Pekin, fără să se gândească. Intrase pe orbita vastei galaxii a cifrelor. Până la vîrsta de treisprezece

ani, cel puțin, pe când încă mai purta aparatul dentar, ea împărtășise pasiunea tatălui ei, plonjând în cărțile de specialitate austere și dezvoltându-și un talent aparte pentru matematici și pentru fizică.

Eugénie, mama ei, o femeie înaltă și slabă, privea resemnată comuniunea tatălui și a fiicei întru această manie împărtășită, cei doi vorbindu-și prin prescurtări într-o limbă necunoscută din care ea nu înțelegea nimic. Ceasurile și acest nebun bătrân, pe care-l iubise cândva pentru nefericirea lui, o îndepărtașă de singura sa fiică. Așa că începu să simtă o aversiune pentru copilul ei. Privindu-și micuța cu ochii săi încercănați, examinându-i erupția de acnee sau rotunjimile adolescentine, îi spunea:

— Să știi că ai noroc că nu ești drăguță! Băieții nu-ți vor suci capul. O să fii scutită de vertjurile cuceririlor ușoare. Uită-te cum am suferit eu, eu care am fost frumoasă și care am stârnit furtuni. Tu va trebui să muncești din greu ca să dovedești că existi. Și o să ai mare noroc dacă-ți vei găsi un soț!

Melancolică, Eugénie, altădată învățătoare, îmbătrânise prematur, iar părul îi încăruntise încă de la vîrsta de treizeci de ani. La rândul ei, printr-un fel de mimetism conjugal, își găsise și ea marota ei: valizele. Avea mai mult de zece valize, de dimensiuni diferite, care-i ocupau

întregul dormitor. Unele erau la fel de mari precum niște cufere, altele, strâmte ca niște truse de toaletă. Ele reprezentau pentru ea mișcările pelerinului, o casă transportabilă. Nu putea să se ducă nicăieri, nici măcar să cumpere un coltuc de pâine, fără o geantă mare în care și purta minimul vital: portofelul, pașaportul, sticlă cu apă, trusa cu produsele de igienă. Când se ducea să-și viziteze sora sau familia, căra după ea bagaje pline de lucruri inutile. Nathan voia să captureze timpul, să-l facă să dispară într-un vârtej; ea ținea să ducă lumea întreagă la subraț. În ghiozdanul fiicei sale, strecura în fiecare dimineață suficiente provizii cât să-i ajungă pentru o săptămână, chiar dacă micuța mâncă deja de prânz la cantină. Jézabel își usura povara pe măsură ce înainta către școală, împărțind un baton de ciocolată unui câine sau prăjituri sau câte un sandvici colegilor de școală. Sau uneori arunca tot, într-un recipient de plastic, sub o piatră pe care o acoperea cu mușchi, după care observa procesiuni întregi de insecte care se întâlneau în drumul lor către acea ascunzătoare. Într-o dimineață, mama ei o surprinsese pe punctul de a arunca merindele la coșul de gunoi și se năpustise asupra ei:

— Iată cum îmi mulțumești. Nu trebuie să pleci niciodată la drum cu mâinile goale. Înțelegi lucrul ăsta?

În ziua următoare, Jézabel trebui să plece la școală și mai împovărată decât de obicei și mama ei o urmări cu mașina cel puțin doi kilometri. În seara aceea, fata aduse întreg pacchetul acasă și-l aruncă furioasă pe masa din bucătărie.

Tatăl și fiica se coalizau împotriva lui Eugénie, care devenise ținta bătăilor lor de joc. Când unul dintre ei se ducea la toaletă pentru satisfacerea unei mici nevoi, celălalt îi striga:

— Ia și-un rucsac cu tine, nu se știe niciodată!

Mama își ascundea cu greu lacrimile, resemnată să joace acest rol de ciuca bătăilor. O valiză mereu plină dormea lângă patul nupțial, pe care ea o refăcea în fiecare seară înainte de a se culca. De când se trezea, începea să se pregătească pentru o călătorie ipotetică. Își cumpărase și un bagaj special pentru cimitir, o valiză rigidă cu rotile și un mâner metalic retractabil. În timp ce adormea, îi murmura soțului ei la ureche:

— Sunt pregătită dacă o să mă cheme la El. Vreau să am haine de schimb cel puțin pentru trei zile. Nu vreau să apar neîngrijită în fața Judecătorului Suprem.

Lucrurile se petrecuseră așa cum fusese prevăzut. Fusese înmormântată împreună cu valiza pregătită în seara de dinaintea morții sale — cauzată de un infarct — conținând o

periuță de dinți, două rochii lungi, lenjerie intimă de schimb, pantofi comozi pentru mers și câte ceva de mâncare. Adormise cu mâna pe mânerul valizei și nu se mai trezise niciodată, pregătită să se prezinte în fața Creatorului său. Nathan trebuise să negocieze cu cei de la pompalele funebre pentru această valiză care ocupa un loc suplimentar în sicriu, să reducă drastic ornamentele bisericești și să fixeze bine capucul. Această abatere de la regulament îl costase pe Nathan 250 de euro, pe care îi cheltuise cu inima îndoită. Dar sicriul fusese închis și bătut în cuie dimpreună cu bagajul moartei, în conformitate cu dorințele ei.

Jézabel nu-și putea da seama dacă tatăl ei era afectat de această dispariție, iar absența unei mâhniri vizibile a lui îi distrăgea atenția de la a ei. Nu se vedea suferind pentru doi. Nathan de-abia se hrănea și dormea pe un pat de campanie așezat direct pe pardoseala cabanei. În sertarul biroului său, ascundea rachiu, alcool din pere sau din prune, pe care le sorbea încetisor pentru a se calma. Cum oare își finanța el cercetările din salariul inconsistent pe care-l primea de la biserică? Cumpărase mașinării costisitoare, piese rare. Ea nu avea să afle cum făcuse decât la moartea lui: împrumutase de la o bancă din Chambéry o sumă mare de bani pentru care ea se trezea

acum responsabilă din punct de vedere legal. Urma să plătească ani mulți de-acum înainte capriciile lui, mai puțin în cazul în care ar fi refuzat să accepte succesiunea.

Copil, cedase în fața entuziasmului patern. De fiecare Crăciun, el îi confectiona cutii muzicale, mici minuni artizanale, o pasăre care le aducea mâncare în cioc odraslelor sale, boul și măgarul care-l încălzeau pe pruncul Iisus cu boturile lor, fete tinere care patinau pe un lac înghețat. Sculpta sate întregi în lemn, construia scene ale Nativității pentru biserici, cu o dexteritate care-i lăsa pe toți cu gura căscată. În tinerețea sa, fusese el însuși clopotar, împătimit al sonorității clopotelor, al clinchetului clopoțeilor, producând mici cântecele în clopotnița sa. Dimineața devreme, înainte de școală, îi povestea izbânzile lui de peste noapte: cum armase un încărcător cu reasamblare manuală, cum instalase micro-rotoare care stochează energia mișcărilor din încheietura mâinii. Ea îl asculta adormită. Mai lucra și la ideea unui ceas „carnal“ care ar fi îmbătrânit în același timp cu proprietarul lui și s-ar fi dezintegrat odată cu el. Nathan o trezea în miez de noapte pentru a-i împărtăși o descoperire prețioasă și ea se scula epuizată a doua zi de dimineață, incapabilă să se concentreze la ore. Din cauza asta, ea inventă un

somn ușor, fragmentat, căci deschidea ochii după câteva ore, sigură că tatăl ei, așezat lângă ea, se uita fix la ea, în întuneric, așteptând-o să se miște ca să-i vorbească. Îi aproba cuvintele ca pe niște porunci. Voia să-l impresioneze colecționând toate premiile de matematică și de științe naturale.

Dar Nathan mai era și coleric: se plângea că ceasul, inventie a Celui de Sus, devenise un ornament frivol. În loc să admire munca artizanilor ceasornicari, îi acuza că se îndepărtașă de scopul artei lor, și tuna și fulgera împotriva mărcilor de renume și a strategiilor lor venale. O lua pe Jézabel cu el la Geneva, în timpul săptămânii, cu riscul de a o face să piardă o zi de școală. Geneva: Babilonul corrupt care numără mai multe ceasuri decât locuitori, unde primele împânzesc vitrinele ca tot atâtea chemări la viciu. Își înnodă o cravată, se îmbrăcă în cel mai bun costum al său și, însotit de adorabila sa fetiță blondă, cu codițe împletite, dădea târcoale magazinelor de lux. Îl alegea pe cel mai opulent, suna la intrare și se dădea drept un colecționar cu dare de mâna care venise de la Paris, Bordeaux sau Lyon. Bodyguardii cu lavaliera la ureche ezitau să-l lase să intre, dar prezența unei fetițe îi liniștea. Îi punea să-i arate ceasurile cele mai scumpe, care costau mai multe zeci de mii de

euro sau de franci elvețieni, groase ca niște prăjituri mille-feuilles, bătute cu diamante, perle, smaralde sau încinse cu curele din piele de crocodil, de struț, de pisică-de-mare sau de rechin. Privea îndelung toate acele modele pătrate, dreptunghiulare, rotunde, care îl sfidau, unele la fel de misterioase precum motorul unui avion sau al unui bolid. Le examina pe toate părțile și primea explicații despre complicațiile și subtilitățile lor, uluit de atâtea funcții diferite. Fiecare dintre ele era un mic univers în sine. El rumega la infinit și cu voce tare prețul acestor fantezii. Atunci maxilarul său se contorsiona, ochiul îi tresărea, chipul îi era străbătut de grimase. Furia sosea. Nu se mai putea abține. În fața vânzătorilor uluiți, exploda împotriva negustorilor din templu și a folosirii lacome a timpului, singura proprietate a lui Dumnezeu. Ceasurile sunt niște obiecte sfinte, cum îndrăzneau ei să facă negoț cu ele? Vehemența lui o stânjenea pe fiica sa care-și pleca ochii și îi cerea să plece. Erau rugăți să iasă din magazin și să nu facă scandal în fața celorlalți clienți. În cele din urmă, li se interzise accesul în toate magazinele de firmă din oraș.

— Înțelege-mă, Jézabel, dacă pun capăt acestui negoț infam, Dumnezeu îmi va ierta păcatele, precum și pe cele ale tale și ale mamei tale.